

Luku 22: Näkökulmia tehtäviin ja kuviin

1. Miksi riita-asian valmistelu on tärkeä vaihe?

- Valmistelussa asia pyritään selvittämään mahdollisimman monelta kantilta.
- Osapuolten, kantajan ja vastaajan, näkemykset pyritään selvittämään laaja-alaisesti.
- Heikosti tehdyt haastehakemukset pysähtyvät jo valmisteluun eivätkä päädy kuormittamaan käräjäoikeuden pääkäsittelyjä.

2. Mitä yksipuolinen tuomio riita-asiassa tarkoittaa?

- Jos riita-asian vastaaja ei haasteen saatuaan toimita kirjallista vastaustaan määräajassa, käräjäoikeus ratkaisee asian suoraan ilman oikeuden istuntoa niin sanotulla yksipuolisella tuomiolla.
- Vastaaja, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, voi hakea siihen muutosta 30 päivän kuluessa. Tätä menettelyä kutsutaan takaisinsaanniksi, ja sen jälkeen asia käsitellään perusteellisesti käräjäoikeudessa.

3. Martti oli ostanut ulkoilutakin, johon tuli käytössä tahra. Niinpä hän pesi sen kotona pesukoneessa. Takin väri kuitenkin muuttui pesussa. Martti yritti vaihtaa takin liikkeessä, josta oli sen ostanut. Martti ei saanut sovittua asiaa myyjän kanssa, ja kiivaana periaatteen miehenä hän päätti viedä erimielisyyden käräjäoikeuteen.

Miten neuvoisit Marttia asiassa?

- Martin kannattaa vielä kerran miettiä, voisiko hän yrittää sopia asia myyjän kanssa. Siten riita-asian kustannukset pysyvät kohtuullisina.
- Voit myös kehottaa Marttia kääntymään kuluttajasuojaviranomaisten puoleen. He voisivat välittää riita-asiassa.
- Muistuta Marttia, että oikeudenkäyntikulut voivat nousta korkeiksi. Jos hän ei voitakaan riita-asiaa oikeudessa vaan häviää, hän joutuu maksamaan paitsi omat myös vastapuolen kulut. Oikeus voi myös tuomita kummankin maksamaan omat kulunsa, koska riita on vähäinen. Oikeudenkäyntiin ehkä kuluville rahoilla Martti kenties ostaisi aika monta ulkoilutakkia.
- Kerro Martille, että riidan vieminen käräjäoikeuteen voi kestää kauan.
- Jos haluat neuvoa Marttia katsomaan kaikki kortit, muistuta, että hävityn jutun päätökseen voi hakea muutosta hovioikeudesta ja jos hän ei ole senkään päätökseen tyytyväinen, hän voi lopuksi hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Mutta muistuta, että aikaa ja rahaa voi palaa lisää!

4. Miten rikos- ja riita-asian oikeuskäsittelyt eroavat toisistaan? (yo-tehtävä S2011 ja S2019)

- Aluksi on syytä tehdä ero riita-asian ja rikosasian käsitteiden välillä.
- Riita-asiaa käsitellään kanteen pohjalta; rikosasiassa kyse on syytteestä.

- Riita-asiassa kantaja jättää kärjäoikeuteen haastehakemuksen. Oikeus hyväksyy tai hylkää hakemuksen. Vastaaja vastaa tai voi jättää vastaamatta siihen.
- Rikosasiassa oikeuskäsittely rakentuu poliisin tekemän esitutkinnan ja syyttäjän syyteharkinnan varaan. Syyttäjä tekee päätöksen joko syytteen nostamisesta tai syyttämättä jättämisestä.
- Riita-asioissa sovittelu on aina mahdollinen; rikosasioissa ainoastaan lievissä rikoksissa.
- Riita-asiassa sovintoon voidaan päätyä missä tahansa riita-asian vaiheessa.
- Riita-asiassa valmistelulla on suurempi painoarvo kuin rikosasiassa.
- Kummankin asian oikeudenkäynnissä ei ole suurta eroa. Se ero tietysti on, että riita-asiassa ketään ei tuomita rangaistukseen, vaan kärjäoikeus päättää, mikä on lain mukainen ratkaisu.
- Riita-asiassa kantajana on jutun vireillepanija, rikosasiassa kantajana on tavallisesti yleinen syyttäjä.
- Riita-asian oikeuskäsittelyn pohjana on kärjäoikeuden tekemä kirjallinen ja suullinen valmistelu. Rikosasian oikeuskäsittelyn pohjana on poliisin tekemä esitutkinta ja syyttäjän syyteharkinta sekä syyttäjän päätös nostaa syyte. Jos hän päättää jättää syyttämättä, ei tule oikeuskäsittelyä.

5. Rikos- ja riita-asioita ratkaistaan yhä enemmän sovittelussa. Miten tämä menettely toimii ja mitä se merkitsee yksilön ja yhteiskunnan kannalta?

(yo-tehtävä S2008)

- Sovittelu on rikosasioissa mahdollista, jos rikos on vähäinen.
- Riita-asioissa sovittelu on aina mahdollista, kunhan kaikki osapuolet siihen suostuvat. Kuka tahansa asianosaisista voi tehdä aloitteen sovitteluun.
- Kärjäoikeus päättää aina sovittelumahdollisuudesta. Oikeus määrää sovittelijan.
- Syntynyt sopimus sitoo kaikkia osapuolia. Sovittelua käytetään erityisesti nuorten kohdalla. Sovittelu on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta nopea ja tehokas keino.
- Rikosasian sovittelussa sekä rikoksenteikijä että rikoksen uhri tapaavat. Tavoite on, että uhri saisi hyvitystä kärsimyksiinsä ja rikoksenteikijä miettisi vastuutaan teossa.
- Tavoite on, että he pääsisivät asiassa sopuun.
- Rikosasian sovittelusta ei jää merkintää rikosrekisteriin.
- Sovittelun on todettu ehkäisseen nuorten päätymistä rikollisuuteen ja estäneen leimautumista. Sovittelussa nuori kohtaa rikoksensa uhrin ja tekonsa seuraukset. Näin hän ehkä paremmin ymmärtää tekonsa merkityksen.
- Jos sovittelussa päästään sovintoon, vältetään oikeudenkäynniltä, mikä tuo kustannussäästöjä valtiolle ja vähentää tuomioistuinten jutturuuhkaa.

6. Kuvassa on aiheena riitajuttu oikeudessa.

a) Kumpi kuvassa on kantaja, kumpi vastaaja?

- Puu on kantaja, saha on vastaaja.

b) Millä tavalla riitajuttu on alun perin laitettu vireille?

- Puu kantajana on pannut jutun vireille. Hän syyttää sahaa käsitteen sahanpuru käytöstä ja sahanpurun omimisesta. Vain kantaja voi olla aloitteellinen asiassa, ei esimerkiksi syyttäjä.

c) Miten juttu etenee oikeudessa?

- Kantaja lähettää käräjäoikeuteen haastehakemuksen kirjallisesti tai sähköisesti.
- Haastehakemuksessa kantaja esittää kanteen, jossa hän kertoo, mitä hän vaatii vastaajalta ja millä perusteella.
- Kantaja voi oikeudenkäynnin edetessä milloin vain peruuttaa kanteen niin halutessaan.
- Käräjäoikeus tutkii hakemuksen kirjallisessa valmistelussa ja tarvittaessa pyytää täydennystä.
- Käräjäoikeus lähettää vastaajalle haasteen, jossa tätä kehoitetaan vastaamaan kantajan vaatimuksiin kirjallisesti.
- Vastauksessaan vastaaja joko myöntää kanteen tai vastustaa sitä.
- Jos hän myöntää, riita voidaan ratkaista kantajan hyväksi jo tässä kirjallisen valmistelun vaiheessa.
- Jos vastaaja vastustaa kannetta, asian käsittelyä jatketaan tuomarin johdolla suullisessa valmistelussa. Siinä riidan osapuolet esittävät vaatimustensa perusteet ja todisteet.
- Jos riita-asian vastaaja ei haasteen saatuaan toimita kirjallista vastaustaan määräajassa, käräjäoikeus ratkaisee asian suoraan ilman oikeuden istuntoa niin sanotulla yksipuolisella tuomiolla.
- Jos riidan osapuolet eivät pääse sovintoon, valmistelu päättyy ja järjestetään pääkäsittely. Aluksi tuomari, joka on johtanut valmistelua, kertoo, mihin asian kirjallisessa ja suullisessa valmistelussa päädyttiin ja mitä asianosaiset ovat vaatineet.
- Pääkäsittelyssä kuullaan henkilökohtaisesti riidan osapuolia. He perustelevat seikkaperäisesti omat vaatimuksensa, esittävät kantansa vaatimuksiin ja perusteluihin sekä voivat esittää kysymyksiä toisilleen.
- Sen jälkeen käydään läpi kirjalliset todisteet ja kuullaan henkilötodistajia. Asianosaiset pyrkivät näyttämään toteen oman kantansa.
- Yksinkertaisessa asiassa pääkäsittely voidaan pitää heti suullisen valmistelun jälkeen, monimutkaisessa asiassa myöhemmin.
- Pääkäsittely päättyy asianosaisten loppulausuntoihin, joissa he esittävät mielipiteensä siitä, kuinka asia tulisi ratkaista. Tämän jälkeen käräjäoikeus on valmis ratkaisemaan asian.